

Oikeusministeriölle

Asia: Lausunto työryhmämietinnöstä Teollis- ja tekijänoikeusasioiden keskittäminen markkinaoikeuteen (OM mietintöjä ja lausuntoja 28/2010)

Lausunnon antaja:

Markkinaoikeus

Viite: Lausuntopyyntönne 6.4.2010 OM 5/41/2009, OM025:00/2009

Lausunto:

Yleistä Markkinaoikeus kannattaa työryhmän ehdotusta ja sen toteuttamista edellyttäen, että markkinaoikeuden luonne erityistuomioistuimena säilytetään ja muutoksenhaku järjestetään kuten nykyisinkin korkeimpiin oikeuksiin. Markkinaoikeus katsoo, että teollis- ja tekijänoikeusasioiden keskittämisellä ehdotuksen mukaisesti markkinaoikeuteen olisi myönteisiä taloudellisia vaikutuksia, jotka ylittävät ehdotuksista aiheutuvat kustannukset.

Markkinaoikeus pitää tarkoituksenmukaisena lausua tässä vaiheessa ainoastaan uudistuksen toteutumisen kannalta kaikkien keskeisimmistä kysymyksistä.

Keskittämisen laajuus

Markkinaoikeus kannattaa työryhmän ehdotuksia siitä, missä laajuudessa asioita keskitetään markkinaoikeuteen. Teollis- ja tekijänoikeuksilla on kiinteä yhteys ja kysymyksenasettelu on usein samansuuntaista. Suomen kaltaisessa pienessä valtiossa on totuttu siihen, että IPR-oikeutta harrastavat paneutuvat kumpaankin oikeudenalaan. Tämän vuoksi on perusteltua, että keskittäminen koskee kumpaakin asiaryhmää. Asianosaisten ja tarkoituksenmukaisen menettelyn kannalta on tärkeää, että menettely markkinaoikeuskäsittelyssä on siten joustavaa, että immateriaalioikeudellisen riita-asian sekä sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa ja elinkeinonharjoittajien välisiä sopimusehtoja koskevan asian yhteydessä on mahdollista käsitellä vahingonkorvausvaatimuksia sekä myös muu riita-asia, jos kantaja nostaa kanteet samanaikaisesti ja kanteet johtuvat olennaisesti samasta perusteesta.

Muutoksenhaku

Perustuslain 98 §:ssä tuomioistuimet eritellään kolmeen ryhmään: yleisiin tuomioistuihin, yleisiin hallintotuomioistuihin ja erityistuomioistuihin. Markkinaoikeus on yksi erityistuomioistumista. Mikäli muutoksenhaku markkinaoikeuden ratkaisuihin tapahtuisi yleisenä tuomioistumena toimivaan hovioikeuteen, merkitsisi se luopumista perustuslakiin kirjatusta tuomioistuinjaosta ja suomalaisesta tuomioistuinperinteestä. Erityistuomioistuimen ja yleisen tuomioistuimen raja hämärtyisi.

Työryhmän ehdotuksen yhtenä tavoitteena on kohottaa IPR-asioiden käsittelyn tasoa keskittämällä kaikki asiat yhteen tuomioistuimeen, jossa asiat ratkaistaan pääsääntöisesti monijäsenisessä kollegiossa, jossa vakinaiset tuomarit ja asiantuntijajäsenet ovat erityisesti perehtyneitä käsiteltävään oikeudenalaan. Hovioikeudessa IPR-asioiden ratkaisukokoonpanolle tai tuomareiden kelpoisuusvaatimuksille ei ole asetettu erityisvaatimuksia eikä kokoonpanossa ole asiantuntijajäseniä. Hovioikeuden ratkaisukokoonpano on suppeampi kuin ehdotuksen mukainen kokoonpano markkinaoikeudessa, jossa kolmen tuomarin lisäksi on asiantuntijajäsen. Tällaisella hovioikeuskokoonpanolla ei olisi markkinaoikeuden ratkaisukokoonpanoa parempia valmiuksia arvioida juttua.

Työryhmän ehdotuksen eräänä tavoitteena on nopeuttaa IPR-asioiden käsittelyn kokonaiskäsittelyaikaa ja tuottaa säästöjä oikeudenkäyntikuluihin sekä asianosaisille että valtiolle. Nämä tavoitteet eivät toteudu, mikäli markkinaoikeuden ratkaisusta valitettaisiin hovioikeuteen.

Muodollisesti mahdollisuus saattaa asia kolmen tuomioistuimen käsiteltäväksi turvaa oikeuden hakea muutosta laajasti. On kuitenkin pysähdyttävä arvioimaan, mikä on muutoksenhaun todellinen merkitys, jos muutoksenhakutuomioistuimessa - toisin kuin asian ensimmäisenä käsitelleessä tuomioistuimessa – ei ole oikeudenalaan erityisesti perehtyneitä tuomareita eikä asiantuntijajäseniä. Työryhmän suorittama kysely osoittaa, että teollisoikeuksien haltijat arvostavat asiantuntevaa, nopeaa ja

kustannuksiltaan edullisempaa käsittelyä ja kannattavat valitustien järjestämistä markkinaoikeudesta suoraan korkeimpaan oikeuteen.

Sekä periaatteelliset että käytännölliset syyt ja uudistuksen tavoitteiden toteuttaminen edellyttävät, että valitustie markkinaoikeuden ratkaisusta kulkee hovioikeuden sijaan korkeimpaan oikeuteen.

Asioiden siirtyminen

Selkeä ja tavanomainen ratkaisu on, että Helsingin kärjäoikeudessa vireillä olevat asiat käsitellään loppuun kärjäoikeudessa ja että vasta uudistuksen voimaantulon jälkeen vireille tulevat asiat käsitellään markkinaoikeudessa. Yhtä selkeä ja perusteltu ratkaisu on, että PRH:n valituslautakunnassa vireillä olevat asiat käsitellään loppuun valituslautakunnassa ja että vasta uudistuksen voimaantulon jälkeen vireille tulevat asiat käsitellään markkinaoikeudessa. PRH:n valituslautakunnassa on ratkaisematta valituslautakunnan nykyisiin ratkaisumääriin verrattuna yli kahden vuoden työmäärää vastaava määrä asioita. Mikäli tällainen ruuhkautunut juttumäärä siirrettäisiin markkinaoikeuteen, vaarana olisi uuden tuomioistuimen ruuhkautuminen kaikkien asioiden osalta alusta pitäen.

PRH on nettobudjetoitu virasto. Tämän vuoksi PRH:n valituslautakunnan lakkauttamisesta säästyviä kuluja on edes laskennallisesti vaikea siirtää valituslautakunnan tehtäviä ehdotuksen toteutumisen jälkeen hoitavalle markkinaoikeudelle. Vielä vaikeampaa on varsinaisten resurssien siirtäminen työ- ja elinkeinoministeriöstä oikeusministeriöön. Konkreettista tukea ja resursseja olisi käytännössä kuitenkin mahdollista jakaa siten, että PRH:n valituslautakunta ratkaisee ne asiat, jotka ovat tulleet vireille lautakuntaan ennen ehdotetun lain voimaantuloa.

Menettelysäännökset

Työryhmä on kiinnittänyt huomiota (s. 179.) siihen, että immateriaalioikeudellisten asioiden markkinaoikeuteen keskittämisen myötä olisi jatkossa syytä tarkastella mahdollisia asioiden käsittelyn uudistustarpeita myös markkinaoikeudessa jo nykyään käsiteltävien asioiden osalta. Markkinaoikeudenkin mielestä asian jatkovalmistelun yhteydessä tulisi kokonaisvaltaisesti arvioida, millaiset erilaiset käsittelysäännökset parhaiten soveltuvat markkinaoikeusprosesseihin.

Lopuksi

Markkinaoikeudella on hyvät valmiudet alkaa käsitellä uusia asiaryhmiä: markkinaoikeus on purkanut aiempina vuosina syntyneen jutturuuhkansa, eikä markkinaoikeus ole enää ruuhkautunut. Huhtikuun lopulla 2010 markkinaoikeudessa oli vireillä 391 asiaa eli selvästi alle vuoden ratkaisumäärää vastaava määrä asioita. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli laskenut 8,7 kuukauteen. Markkinaoikeudelle suunnitellaan uusia toimitiloja siten, että ne ovat käytössä vuoden 2012 alussa. Useat markkinaoikeuden nykyisistä tuomareista ovat aiemmin työskennelleet IPR-asioiden parissa korkeimmassa oikeudessa, hovioikeudessa tai kärjäoikeudessa. Markkinaoikeuden henkilöstö on innostunut uudistuksesta.

Lausunnon käsittely

Lausunto on käsitelty ja hyväksytty markkinaoikeuden täysistunnossa 11.5.2010.

Kimmo Mikkola
Markkinaoikeuden ylituomari